

Institutionen för pedagogik och didaktik

Studiehandledning

Skolans och yrkesutbildningens historia
5 högskolepoäng

Vårterminen 2021

Kursens innehåll

Kursen, som är av introducerande karaktär, behandlar det svenska skolsystemets historia. Den tar upp hur utbildningshistorien påverkats av samhällsförändringar och politiska ställningstaganden, men också av synen på kunskap, elever och lärarprofessionen under olika tidsperioder. Skolans betydelse för att under olika perioder såväl återskapa som minska sociala ojämlikheter belyses, framförallt i relation till klass och genus. Dessutom behandlas skolan som en politiskt styrd organisation, och dagens politiska styrmodeller, liksom dess konsekvenser för pedagogisk praktik, diskuteras.

Kursens innehåll är:

- Skolformernas historia
- Yrkesutbildningens/vårdutbildningens historia
- Professionshistoria
- Utbildning, klass och genus
- Styrning av skolan

Skolformernas historia behandlar den historiska framväxten av åtskilda skolor och skolsystem i Sverige, med tonvikt på sent 1800- och-1900 tal. Traditioner inom läroverk, flickskola och folkskola behandlas för att belysa det s.k. parallellskolesystemet. Grundskolans tillkomst uppmärksammas liksom demokratins värdegrund som en av skolväsendets grundvalar under efterkrigstiden. Dessutom belyses framväxten av fristående skolor under de senaste decennierna.

Yrkesutbildningens/vårdutbildningens historia fokuserar den historiska framväxten av yrkesutbildning, främst under 1900-talet.

Utbildning, klass och genus syftar till att särskilt uppmärksamma hur skolsystemet historiskt återspeglar och förstärkt föreställningar om flickors, pojkars och sociala klassers skilda utbildningsbehov, men också hur sådana föreställningar och strukturer utmanats. Genomförda utbildningsreformer med syfte att utjämna ojämlikheter belyses och granskas kritiskt.

Professionshistoria berör läraryrkets framväxt, synen på professionellt kunnande och hur läraryrket präglas av olika föreställningar kring uppfostran och undervisning. Särskilt uppmärksammas yrkeslärares/vårdlärares professionshistoria.

Styrning av skolan fokuserar relationen mellan politik och pedagogisk verksamhet, och hur denna relation påverkas i och med förskjutningar från regel- till målstyrning, och med framväxten av fristående skolor och det fria skolvalet.

Förväntade studieresultat

Efter genomgången kurs förväntas studenten kunna:

- redogöra för det svenska skolsystemets framväxt, utveckling och organisering.
- redogöra för yrkesutbildningens/vårdutbildningens framväxt, utveckling och organisering
- kritiskt granska skolsystemets betydelse för återskapande av sociala ojämlikheter liksom för undanröjandet av sådana.
- redogöra för lärarprofessionens formering och varierande förutsättningar över tid.
- diskutera hur politisk styrning av skolan sammanhänger med pedagogisk praktik.

Kursinformation

Kursen genomförs som distansstudier på halvfart. Distansformen på kursen betyder att undervisningen är koncentrerad och förlagd till två sammankomster (heldagar). De obligatoriska seminarierna sker via Zoom (se instruktioner på kursens athena-sida under Allmän information). *För att räknas som närvarande krävs att du deltar med både ljud och bild. Kontrollera i god tid innan att din mikrofon, kamera och uppkoppling fungerar.* Vid sammankomsterna behandlas kursens centrala teman genom föreläsningar, seminarier och gruppdiskussioner. Mellan sammankomsterna sker självstudier med inläsning av kurslitteratur och genom att ta del av inspelade föreläsningar.

Kursansvarig lärare är Åsa Broberg som nås enklast via e-post: asa.broberg@edu.su.se

Lärare Tobias Dahlkvist: tobias.dahlkvist@edu.su.se

Lärare är Ida Olsson Al Fakir: ida.alfakir@edu.su.se

Lärare Shamal Kaveh: shamal.kaveh@edu.su.se

Kursadministratör är Jolina Ekholm: jolina.ekholm@edu.su.se

Förberedelser inför första seminariet

Seminariet kommer att fördjupa sig i skolformernas historia och diskutera hur sociala aspekter präglade utbildningen i det s.k. parallellskolesystemet.

Läsning: Kapitlen 6, 7 och 21, 22 i Larsson & Westberg (2019). Kapitel 2 i Broberg (2014).

Föreläsning: Titta på föreläsningen "Utbildningshistoria" Föreläsningen ligger som tre länkar i Athena.

Förberedelser inför det andra seminariet

Seminariet kommer att fördjupa sig i yrkeslärares historia, skolans styrning och pedagogisk förändring inom yrkesutbildningen.

Läsning: Kapitel 10, 25, 26 i Larsson & Westberg (2019).

Kapitel 2 (s. 20-26) 6, 7 10, 11 i Johansson (2007)

Kapitel 1, Johansson (2012) i Loeb & Korp (red).

Tillkommer ett kapitel i Broberg (2014) se nedan, Journal Club.

Föreläsningar:

Skolans styrning. Titta på Anna Forsells föreläsning om styrning som ligger i Athena.

Uppgift: *I föreläsningen ställer Anna två frågor. Anteckna kort dina funderingar kring frågorna och ta med dem som underlag för diskussion på seminariet.*

Lärares historia. Titta på Jonas Gustafssons föreläsning om lärares historia som ligger i Athena.

Journal Club. Andra seminariet ägnas delvis åt en litteratordiskussioner i form av en Journal Club. En Journal Club innebär att ta lite extra ansvar för läsningen av en del av den obligatoriska kurslitteraturen och dela med sig av det i mindre grupper.

Under första seminariet delas du in i en läsgrupp och tilldelas särskilt ansvar för ett av kapitel 5-8 i Broberg (2014).

Uppgift: Läs "ditt" kapitel noga och förbered dig för att berätta om innehållet. Du ska kunna ge en kort sammanfattning av innehållet och lyfta fram minst två aspekter som särskilt fångat din uppmärksamhet. Tänk gärna i kontraster till dagens yrkesutbildning; skillnader, likheter, möjligheter och problem med olika sätt att organisera yrkesutbildning.

Diskussionsuppgift i Athena

En av kursens arbetsuppgifter är en asynkron diskussion av artikeln Gymnasieskolan som parallellskola? (Nylund 2018) som görs i Athena. **Artikeln** hittar du som pdf i Athena under Planeringar, Litteratur och föreläsningbilder. **Uppgiften** hittar du under Planeringar, Frågor till diskussionen. Du gör ditt inlägg och svarar på andras inlägg i den grupp du blivit indelad i. Gå in i Planeringar, Uppgifter, Diskussionsgrupper (respektive lärare) och klicka på länken med gruppens nummer under Resurser och aktiviteter.

Momentöversikt och schema

DAG	DATU M	TID	SAL	INNEHÅLL
Måndag	18/1		Kursstart	Förberedelse inför seminarium 22/1. Inläsning av kurslitteratur och titta på föreläsningfilmer, se instruktioner under rubriken Förberedelse inför första seminariet (denna studiehandledning).
	22/1	9-16	FM EM	Introduktion, föreläsning och seminarium. Genomgång av studiehandledning och arbetsuppgifter. Föreläsning om yrkesutbildningens historia. Gruppdiskussioner som fördjupar sig kring skolformernas historia utifrån sociologiska begrepp som genus, klass och habitus. Gruppindelning kommer finnas tillgänglig på Athena från början av v. 3.
V. 6			Athena	Litteratordiskussion i Athena. Artikeln av Mattias Nylund (2018) Se arbetsuppgift i Athena.
Fredag	26/2	9-16	FM EM	Föreläsning och seminarium. Föreläsning om yrkeslärares historia. Seminarieuppgift kring skolans styrning. Journal Club (fördjupning yrkesutbildningens historia).
Fredag	12/3		Athena	Ladda upp din skriftliga examinationsuppgift i Athena senast 12/3 kl 23:55.

Ordinarie examinationstillfälle och omtenta

Examination av kursen sker genom en inlämningsuppgift som publiceras i Athena vid kursstart med sista inlämningsdatum **12/3 2021**. Betyg meddelas senast **6/4**. Vid betyget F (underkänt) eller om du inte genomfört examinationen till detta datum gäller omtenta. Det innebär att en ny uppgift laddas upp i Athena den **5/5 2021** och sista inlämningsdatum är **4/6 2021**.

Plagiat

Det är givetvis tillåtet att citera andra källor, men såväl direkta citat som indirekta referat måste alltid vara försedda med korrekta och fullständiga referensuppgifter. Att kopiera eller skriva av ett kortare eller längre avsnitt och ange sig själv som författare till texten är förbjudet. Det betraktas som plagiat. Man får inte heller kopiera sina egna texter som man fått godkända i andra kurser, sk. självplagiat.

Ett exempel på plagiat är att ordagrant eller nästan ordagrant skriva av en text (detta innefattar även delar av en text och enstaka meningar) och inte ange varifrån detta kommer. Plagiat kan även anses vara fallet om Du använder andras text så att Du får den att framstå som din egen. Andras text kan exempelvis utgöras av kurslitteratur och/eller texter Du funnit på nätet eller en studiekamrats hemtentamen. Plagiat betraktas som ett grundläggande brott, inte enbart mot en etablerad forskningsetisk kod, utan även mot ett allmänt förhållningssätt vad gäller egna och andras texter. Plagiat är otillåtet fusk och blir alltid föremål för ett disciplinärende, som kan leda till avstängning. Vid SU kontrolleras texterna mot en databas.

Fusk

Som student vid Stockholms universitet ansvarar du för din egen utbildning. Som en del i ditt ansvar ingår att känna till de regler som finns för studier, examination och för att vistas i lokaler och utnyttja resurser. Enligt de regler som gäller för universitetet får disciplinära åtgärder bland annat vidtas mot student som:

- med otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid prov eller när en studieprestation annars ska bedömas,
- stör eller hindrar undervisning, prov eller annan verksamhet inom ramen för utbildningen.

Disciplinärenden behandlas i Stockholms universitets disciplinnämnd. Påföljden kan bli varning eller avstängning för en tid av 1-6 månader. Information om Stockholms universitets regler för examination och disciplinärenden finns på Stockholms universitets webbsida www.su.se/regelboken. Lärare är skyldig att anmäla grundad misstanke om fusk till rektor och disciplinnämnden!

Litteraturlista

Obligatorisk litteratur

Broberg, Åsa (2014). *Utbildning på gränsen mellan skola och arbete. Pedagogisk förändring i svensk yrkesutbildning 1918-1971*. Stockholm: Stockholms universitetsbibliotek. Kap 2, 5, 6, 7, 8. Laddas ner från: <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:722607/FULLTEXT01.pdf>

Johansson, Monica (2012). En exkluderande och inkluderande skolform. i Henning Loeb I. & Korp, H. (red). *Lärare och lärande i yrkesprogram och introduktionsprogram*. Lund: Studentlitteratur (s. 25-40).

Johansson Ulla (2007). *Kön, klass och goda lärare: en diskursanalys av texter om yrkeslärare, läroverkslärare och gymnasielärare*. Kap 2 (s. 20-26) 6, 7, 10, 11. Laddas ner från: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:153109/FULLTEXT01.pdf>

Larsson, Esbjörn & Westberg, Johannes (red.) (2019). *Utbildningshistoria. En introduktion*. Lund: Studentlitteratur. (Kap. 6, 7, 8, 10, 21, 22, 25, 26)

Lundahl, Lisbeth (2008). Skilda framtidsvägar. Perspektiv på det tidiga 2000-talets gymnasiereform. *Utbildning & demokrati*. Vol. 17, nr 1 s. 29-51. Laddas ner från: <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2008/nr1/lisbeth-lundahl---skilda-framtidsvagar---perspektiv-pa-det-tidiga-2000-talets-gymnasiereform.pdf>

Nylund, Mattias (2018) Gymnasieskolan som parallellskola? i Dahlstedt, Magnus & Fejes, Andreas (red.) (2018). *Skolan, marknaden och framtiden*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur s. 151-167. (Finns som pdf i Athena)

Referenslitteratur

Erixson Arreman & Holm Ann-Sofie (2011). Privatisation of public education? The emergence of independent upper secondary schools in Sweden *Journal of Education policy* Vol. 26 nr. 2 s. 225-243

Backman, Jarl (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, Säljö & Liberg (2010). *Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. (Kap 1-4). Stockholm: Natur & Kultur.

Examinations- och bedömningskriterier

A

Lärandemålen uppfylls utmärkt i alla delar genom att studenten i sin examinationsuppgift visar att hen på ett självständigt sätt har bearbetat, problematiserat och diskuterat kursens innehåll med utgångspunkt i litteraturen. Texten har rikligt med relevanta referenser. Texten uppvisar mycket god disposition, mycket god språklig hantering samt mycket god referenshantering.

B

Lärandemålen uppfylls mycket väl genom att studenten i sin examinationsuppgift visar att hen på ett självständigt och nyanserat sätt har bearbetat och diskuterat kursens innehåll med utgångspunkt i litteraturen. Texten har rikligt med relevanta referenser. Texten uppvisar god disposition, god språklig hantering samt god referenshantering.

C

Lärandemålen uppfylls väl genom att studenten i sin examinationsuppgift visar att hen på ett tydligt sätt har redogjort för och diskuterat kursens innehåll med utgångspunkt i litteraturen. Texten har relevanta referenser. Texten uppvisar god disposition, god språklig hantering samt god referenshantering.

D

Lärandemålen uppfylls genom att studenten i sin examinationsuppgift visar att hen på en grundläggande nivå har bearbetat och diskuterat kursens innehåll med utgångspunkt i litteraturen. Texten har mestadels relevanta referenser. Texten uppvisar acceptabel disposition, acceptabel språklig hantering samt acceptabel referenshantering.

E

Lärandemålen uppfylls genom att studenten i sin examinationsuppgift visar att hen på en grundläggande nivå har bearbetat och diskuterat kursens innehåll med utgångspunkt i litteraturen. Texten kan ha innehållsmässiga brister som ändå bedöms vara godtagbara. Texten har mestadels relevanta referenser. Texten uppvisar acceptabel disposition, acceptabel språklig hantering samt acceptabel referenshantering. Struktur och utformning av texten kan ha vissa brister, liksom språk och formalia, men är godtagbara.

Fx

Lärandemålen uppfylls inte i sin helhet. Tänkbara brister kan vara något/några av följande:

- Studenten knyter i vissa delar av sin examinationsuppgift inte an till kurslitteraturen på ett tillräckligt sätt.
- Referenser saknas eller är felaktiga vid återkommande tillfällen.
- Någon del av texten är innehållsligt och/eller språkligt oklar eller behöver utvecklas.

F

Lärandemålen uppfylls inte. Tänkbara brister kan vara något/några av följande:

- Instruktionerna för examinationsuppgiften har inte följts.
- Alltför stora brister finns i förståelsen av kursens innehåll.
- Kurslitteratur saknas eller används på ett alltför begränsat sätt.
- Språkanvändning och/eller disposition gör texten alltför svår att förstå.
- Referenser saknas i stor utsträckning.

Bilaga

Kan man använda en annan upplaga av Utbildningshistoria?

Antologin *Utbildningshistoria – en introduktion* har getts ut i 3 olika upplagor. Det är den tredje upplagan som ingår i kurslitteraturen och därmed är det den som kapitelhänvisningarna avser i litteraturlistan och i läsanvisningarna.

Andra upplagan från 2015 har alla kapitel som ingår i kurslitteraturen men har alltså andra nummer på kapitlen.

Första upplagan från 2011 saknar kapitlet om yrkesutbildning som ingår i kurslitteraturen.

Det går att använda andra upplagor men följande kapitel måste ingå eller kompletteras med:

Edgren, Henrik *Folkskolan och grundskolan* (Kapitel 6 i 3e upplagan)

Larsson, Esbjörn & Prutz Johan *Läroverk och gymnasieskola* (Kapitel 7 i 3e upplagan)

Hellstrand, Sandra & Lundh Nilsson, Fay *Yrkesutbildning* (Kapitel 8 i 3e upplagan)

Bertilsson, Emil *Lärarutbildning* (Kapitel 10 i 3e upplagan)

Larsson, Esbjörn *Utbildning och social klass* (Kapitel 21 i 3e upplagan)

Backman Prytz, Sara *Utbildning och genus* (Kapitel 22 i 3e upplagan)

Skott, Pia *Utbildningspolitik och läroplanshistoria* (Kapitel 25 i 3e upplagan)

Ringarp, Johanna *Skolans lärarkårer* (Kapitel 26 i 3e upplagan)